

Le lingue vicine

1. Iscrizione di Lemno (VI sec. a.C.) *avis sialxveis* (etr.?)
2. a) Thuc. II 80s. Χάονες, Μολοσσοί, Ἀτιντᾶνες, Παραναῖοι (βάρβαροι)
b) Thuc. III 94,5 μετὰ τούτους Εὐρωτᾶσιν, ὅπερ μέγιστον μέρος ἐστὶ τῶν Αἰτωλῶν, ἀγνωστότατοι δὲ γλῶσσαν καὶ ὠμοφάγοι εἰσίν, ὡς λέγονται | Eur. *Phoen.* 138 (Tideo) ὡς ἀλλόχρωσ ὄπλοισι, μειζοβάρβαρος
c) Πενέσται, Δῶτιον πεδίον, Ἰλλεῖς, Τευτίαπλος (Thuc. III 29,2) | *te-u-to* (f. Τεύτα), *pa-to-ro* (Πάτρων)
3. a) Herodot. V 22,2 Ἀλέξανδρος δὲ ἐπειδὴ ἀπέδεξε ὡς εἶη Ἀργεῖος, ἐκρίθη τε εἶναι Ἕλληνα καὶ ἀγωνιζόμενος στάδιον συνεξέπιπτε τῷ πρώτῳ
b) δάνος· θάνατος || Hesych. δ 148 L. δαλάγχαν· θάλασσαν || Hesych. δ 2733 L. δώραξ· σπλὴν ὑπὸ Μακεδόνων
c) Βίλιππος, Βερενίκα
d) Hesych. α 213 L. ἀβροῦτες· ὄφρως Μακεδόνες, av. *br(u)vatbyam*, airl. *brūad*
4. a) Herodot. V 3,1 Θρηίκων δὲ ἔθνος μέγιστόν ἐστι μετὰ γε Ἴνδουδς πάντων ἀνθρώπων
b) *di-wo-nu-so-jo*
5. a) Herodot. VII 73 Φρύγες δὲ ἀγχοτάτω τῆς Παφλαγονικῆς σκευὴν εἶχον, ὀλίγον παραλλάσσοντες, οἱ δὲ Φρύγες, ὡς Μακεδόνες λέγουσι, ἐκαλέοντο Βρίγες χρόνον ὅσον Εὐρωπήιοι ἐόντες σύνοικοι ἦσαν Μακεδόσι, μεταβάντες δὲ ἐς τὴν Ἀσίην ἅμα τῇ χώρῃ καὶ τὸ οὐνομα μετέβαλον ἐς Φρύγας. Ἀρμένιοι δὲ κατὰ περὶ Φρύγες ἐσεσάχατο, ἐόντες Φρυγῶν ἀποικοί.
b) Plat. *Crat.* 410a ὅρα τοίνυν καὶ τοῦτο τὸ ὄνομα τὸ “πῦρ” μὴ τι βαρβαρικὸν ἦ. τοῦτο γὰρ οὔτε ῥάδιον προσάψαι ἐστὶν Ἑλληνικῇ φωνῇ, φανεροί τ’ εἰσὶν οὕτως αὐτὸ καλοῦντες Φρύγες σμικρόν τι παρακλίνοντες· καὶ τό γε “ὔδωρ” καὶ τὰς “κύνας” καὶ ἄλλα πολλὰ
6. a) Hom. *Il.* II 840s. Ἰππόθοος δ’ ἄγε φῦλα Πελασγῶν ἐγγεσιμῶρων / τῶν οἱ Λάρισαν ἐριβόλακα ναιετάσσκον, Hom. *Od.* XIX 175-177 ἄλλη δ’ ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη· ἐν μὲν Ἀχαιοί, / ἐν δ’ Ἐτεόκρητες μεγαλήτορες, ἐν δὲ Κύδωνες / Δωριέες τε τριχάϊκες διοί τε Πελασγοί, Herodot. I 57,2 ἦσαν οἱ Πελασγοὶ βάρβαρον γλῶσσαν ἰέντες, Thuc. IV 109,4 αἱ οἰκοῦνται ζυμεικτοὶς ἔθνεσι βαρβάρων διγλώσσων, καὶ τι καὶ Χαλκιδικὸν ἐνὶ βραχύ, τὸ δὲ πλεῖστον Πελασγικόν, τῶν καὶ Λημόν ποτε καὶ Ἀθήνας Τυρσηνῶν οἰκησάντων, Alcae. fr. 337 V. πρώτα μὲν Ἄντανδρος Λελέγων πόλις, Strab. XIII 59 ἐν ὅλῃ δὲ Καρία καὶ ἐν Μιλήτῳ Λελέγων τάφοι καὶ ἐρύματα καὶ ἵχνη κατοικιῶν δεῖκνυται
b) Κνωσσός, Ἄλωσσός, Πειρωσσός, Μυκαλησσός || Ὀμηρτός, Βριληττός, Λυκαβηττός, Ἀρδηττός || Παρανασσός || Τρικόρυνθος || Πέργαμος || Μύλασα || Λάρισ(σ)α || Ἀλίσσαρνα (Καλάσσαρνα, Φαλάσσαρνα, Ἀλάσσαρνα)
c) Νόννος, Λάλλα, Βάβας, Ἄδα || Ἡρακλῆς, Κυβήβη, Ἀθήνη || Ἀθάνα θυγάτηρ Διὸς / *Usāh duhitā Divah* (Ἡώς)
d) ἀσάμινθος (Κόρινθος, Πέρινθος), θάλαμος (Πέργαμος), μέγαρον (Μέγαρα) || ἐλαί(φ)α/ἐλαι(φ)ον (lat. *olīua/oleum*, arm. *ewl*), οἶνος (arab. *wayn^m*, ebr. *yayin*, bab. *īnu*, lat. *uīnum*, umb. *vinu*, alb. *vēne* / cf. μέθυ, ai. *mādhu*, sl. *medŭ*, lett. *medus*), σῦκον (lat. *ficus*, arm. *thuz* / cf. ὄλυνθος), μίνθη (lat. *menta*), (φ)ρόδον (lat. *rosa*, arm. *vard*), κυπάρισσος (lat. *cupressus*), λείριον (lat. *lilium*), δάφνη, κριθὴ || ἴξαλος, λάρος || σίδηρος, κασσίτηρος || ἀρύβαλλος, βίκος, δέπας, λήκυθος || θώραξ, ξίφος, ὕσσός || θάλασσα, κυβερνᾶν, κάλως || ἴαμβος, βάρβιτος, κιθάρα || θίασος, θεός (≠ *deiwō- > ai. *devāh*, apruss. *deiwās*, lat. *deus*, gr. δῖος) || βασιλεύς, φάναξ, τύραννος
7. a) πῦρ, ὔδωρ, ἔπος (ai. *vāk*, lat. *uox*), φύσις
b) ἄρκτος (ai. *fksah*, arm. *arj*, lat. *ursus*, airl. *art*), ἔλαφος (λαγρός)
c) γύννις, μίκκος, τίτθη, ἀπφῶς, πόππαις, γενναῖος, κακός, κάλλος/καλός, παῦρος/φραῦλος
b) *gh^w- (o *g^wh-) > ai. *hánti*, *ghnánti*, itt. *kuenzi*, *kunanzi*, gr. ἔθεινα, φόνος | ai. *bhārāmi*, got. *baira*, gr. φέρω, lat. *fero*

Bibliografia

- P. Kretschmer, *Einleitung in die Geschichte der griechischen Sprache*, Göttingen 1896.
A. Torp, *Die vorgriechische Inschrift von Lemnos*, Christiania 1904.
A. Fick, *Vorgriechischen Ortsnamen*, Göttingen 1905.
O. Hoffmann, *Die Makedonen, ihre Sprache und ihr Volkstum*, Göttingen 1906.
E. Nachmanson, *Die vorgriechischen Inschriften von Lemnos*, «Athenische Mitteilungen» XXXIII (1908) 47ss.
H. Krahe, *Beiträge zur Makedonenfrage*, «Zeitschrift für Ortsnamenforschung» II (1935) 78-103.
H. Krahe, *Die Illyrier in der Balkanhalbinsel*, «Die Welt als Geschichte» III (1937) 284ss.
V. Georgiev, *Vorgriechische Sprachwissenschaft*, I-II, Sofia 1941, 1945.
F. Sommer, *Hethiter und Hethitisch*, Stuttgart 1947.
H. Krahe, *Die Indogermanisierung Griechenlands und Italiens*, Heidelberg 1949.
H. Pedersen, *Lykisch und Hittitisch*, Kopenhagen 1949².
F.J. Tritsch, *Luwian and Hittite*, «Archiv Orientalní» XVIII (1950) 494ss.
A.J. van Windekens, *Le Pélasgique. Essai sur une langue indo-européenne préhellénique*, Louvain 1952.
A.J. van Windekens, *Contributions à l'étude de l'onomaistique pélasgique*, Louvain 1954.
P. Kretschmer, *Die Leleger und die ostmediterrane Bevölkerung*, «Glotta» XXXII (1953) 161ss.
J.N. Kalléris, *Les anciens Macédoniens. Étude linguistique et historique*, I, Athènes 1954.
W. Merlingen, *Das "Vorgriechische" und die sprachwissenschaftlich-vorhistorischen Grundlagen*, Wien 1955.
D. Detschew, *Die thrakischen Sprachreste*, Wien 1957.

- R. Gusmani, *Studi sull'antico frigio*, «RIL» XCII (1958) 835ss.
- R. Gusmani, *Il frigio e le altre lingue indoeuropee*, «RIL» XCIII (1959) 17ss.
- O. Haas, *Die Lehre von den indogermanischen Substraten in Griechenland*, »Linguistique Balkanique« I (1959) 29-56.
- D. Detschew, *Charakteristik der thrakischen Sprache*, »Linguistique Balkanique« II (1960) 144-213.
- F. Lochner-Hüttenbach, *Die Pelasger*, Wien 1960.
- O. Haas, *Die phrygische Sprache im Lichte der Glossen und Namen*, »Linguistique Balkanique« II (1960) 25ss.
- A. Heubeck, *Praegraeca. Sprachliche Untersuchungen zum vorgriechisch-indogermanischen Substrat*, Erlangen 1961.
- G. Huxley, *Crete and the Luwians*, Oxford 1961.
- J. Wiesner, *Die Thraker*, Stuttgart 1963.
- W. Dressler, *Armenisch und Phrygisch*, «Handes Amsorya» LXXVIII (1964) 485-498.
- R. Hauschild, *Die indogermanischen Völker und Sprachen Kleinasiens*, «SBBerl» CIX (1964) 72-81.
- L. Zgusta, *Anatolische Personennamensippen*, Prag 1964.
- H. Kronasser, *Illyrier und Illyricum*, «Die Sprache» XI (1965) 155ss.
- V. Georgiev, *Die Deutung der altertümlichen thrakischen Inschrift aus Kjolmen*, »Linguistique Balkanique« XI (1966) 7-23.
- R. Schmitt-Brandt, *Die thrakischen Inschriften*, «Glotta» XLV (1967) 40-60.
- E. Masson, *Recherches sur les plus anciens emprunts sémitiques en grec*, Paris 1967.
- A. Kammenhuber, *Die Sprachen des vorhellenischen Kleinasien in ihrer Bedeutung für die heutige Indogermanistik*, «Münchener Studien zur Sprachwissenschaft» XXIV (1968) 55ss.
- A. Scherer, *Paphlagonische Namenstudien*, in AA. VV., «Gedenkschrift für W. Brandenstein», Innsbruck 1968, 377ss.
- E. Degani, *Macedonian Glosses in Hesychius' Lexicon*, «Hellenika» XXXV (1984) 3-28.
- J. Faucounau, *Remarks on the Carian Alphabet from Sinuri*, in M.E. Giannotta-R. Gusmani-L. Innocente-D. Marozzi-M. Salvini-M. Sinatra-P. Vannicelli (edd.), *La decifrazione del Cario*. «Atti del I° simposio internazionale Roma, 3-4 maggio 1993», Roma 1994, 233-236.
- O. Carruba-W. Meid (curr.), *Anatolisch und Indogermanisch. Anatolico e Indoeuropeo*. «Akten des Kolloquiums der Indogermanischen Gesellschaft. Pavia, 22-25 September 1998», Innsbruck 2001.